

ישרים דרכי השם

השיחה השבועית מהמשגיח
הרה"ג רבי יונתן אבר שליט"א

פרשת משפטים, תשפ"ד

בס"ד

"עת ספור"

דברי 'הספד ונחמה' בעקבות פטירת האישה החשובה מרת רבקה חגית ברכה וקסלר ע"ה,
בתו של ראש ישיבת 'היכל יצחק' הגאון רבי ישראל לנדא שיכלחט"א, אשת רבי אביגדור וקסלר שיכלחט"א

כפירה בידיעה או בהשגחה, מהווה כפירה בתורה כולה, היות והתורה כולה מבוססת על קיומם של 'שכר ועונש'; כלומר, שישנה התערבות אלוהית בחיים שלנו בעולם הזה. התורה מבוססת על כך שישנה התנהלות מיוחדת של הבורא עם 'עם ישראל' באופן כללי, עם כל אדם מישראל באופן פרטי ועם העולם בכללו.

בהמשך דבריו, כותב הרמב"ן:

ויש דבר מכאיב הלבבות ומדאיב המחשבות, ממנו לבדו נמשכו רבים בכל הדורות לכפירה גמורה, והוא הראות בעולם 'משפט מעוקל', וצדיק ורע לו רשע וטוב לו, כי יאמרו: מדוע דרך פלוני ופלוני צלחה ולמה פלוני ופלוני שיראו צדיקים, אבדו? זהו שורש המרי בכל המורדים, מכל אומה ולשון.

המבט של אנשים על המתרחש בעולם, טוען הרמב"ן, הוא היה הגורם שהיה הסיבה של הכופרים לכפור בתורה. כשהם ראו תופעות של "צדיק ורע לו" ולעומת זאת "רשע טוב לו", כשקבוצות מסוימות מצליחות ולעומתן אחרות נאבדות, זה עורר בהם תהיות; אם אכן יש בורא שמנהיג את העולם, כיצד קורים דברים כאלו?

על המבט הזה, עומד כבר הנביא חבקוק בפתיחת דבריו:

הַמִּשְׁפָּא אֲשֶׁר הִזָּה חֲבֻקֻק הַנְּבִיא: עַד אָנָּה ה', שׁוֹעֲתִי וְלֹא תִשְׁמָע, אֲזַעֵק אֱלֹהִים חֲמָס וְלֹא תוֹשִׁיעַ: לָמָּה תִּרְאֵנִי אֲנִי וְעִמָּל תִּבְטִי וְשׁוֹד וְחֲמָס לִנְגִּידִי, וַיְהִי רִיב וּמִדּוֹן וְשָׂא: עַל כֵּן תִּפּוּג תּוֹרָה, וְלֹא יֵצֵא לְנֶצַח מִשְׁפָּט, כִּי רָשָׁע מִכְתִּיר אֶת הַצַּדִּיק, עַל כֵּן יֵצֵא מִשְׁפָּט מֵעֵקֶל:

הנביא, כביכול, בא בטענה לבורא: אנשים מביטים בעולם והם רואים "משפט מעוקל" - מצב עקום. הוא דיבר בעיקר על הגלות ומה שעשה נבוכדנצר, אך בתוכנה, זו הטענה הכללית: כיצד קורים בעולם דברים שמעלים בנו שאלות ותמיהות כל כך גדולות?

"אני מתפלל וזועק אליך", אומר הנביא לבורא, "ואינך שומע"!

רואים אנו, שהטענות הללו אינן חדשות; עוד מימי הנביא התמודדו עימן, ובאמת זו הייתה הסיבה של רוב הכופרים לכפור בתורה, כפי שטוען הרמב"ן.

לכל זמן, ועת לכל חפץ, תחת השמים:

עת ללדת, ועת למות; עת לטעת, ועת לעקור נטוע; עת להרוג, ועת לרפוא; עת לפרוץ, ועת לבנות:

עת לבכות, ועת לשחק; עת ספור, ועת רקוד: [קהלת פ"ג]

בחיים, ישנם זמנים שונים. לכל זמן האופי וההתנהלות המיוחדת לו.

"עת לבכות ועת לשחק; עת ספור ועת רקוד" - אני עוד נמצא ב"עת לבכות"... הולך לישון ובוכה, מתעורר ובוכה, מנסה ללמוד ובוכה. אך זו ה"עת". יש עת לבכות ויש עת לשחק. יש עת לספור ויש עת לרקוד.

"עולם מעוקל"?

הרמב"ן, פותח את הקדמתו לספר 'איוב' כך:

אמר המחבר: דבר ברור וידוע, כי האמונה בידיעת הקל יתברך, מיני השפלים ואישיהם, והשגחתו - בכללם ובפרטם, עיקרים גדולות מתורת משה רבינו ע"ה.

כי הכופר אשר יאמר כי 'אין הבורא יודע אישי השפלים והשגחתם' - כופר בתורה בכללה. וכן הכופר בהשגחה, שיאמר ש'אין הבורא משגיח על בני אדם אם יעשו טובה או רעה', ואם ישיגם ריוח והצלחה או צער ואסון הכל מקרה הוא להם, לא בחפץ האלוהי ולא בכוונתו להם - גם לזה אין לו חלק לעולם הבא.

שני חלקים הם: 'ידיעה' ו'השגחה'.

'ידיעה' - זו האמונה בידיעת הבורא במתרחש פה בעולם. היו שכפרו בכך. היו שהאמינו בחלק הזה, אבל כפרו בחלק השני - ה'השגחה'.

'השגחה' - זו האמונה בכך שהקב"ה מתערב בתוך הבריאה. הרמב"ן מאריך בשני הנושאים הללו בכמה מקומות. הרמב"ם גם הוא מדבר על כך במורה נבוכים.

שתי הידיעות הללו, אומר כאן הרמב"ן, הם 'יסודי התורה'. אדם שיודע שקיים 'בורא' לעולם, חייב להאמין שהבורא גם יודע מכל המתרחש כאן בעולם הזה, ומלבד זאת, גם מתערב בפועל במתרחש בו.

אנו מסתכלים בעולם ורואים 'עולם מוזר': אם אכן נכון הדבר, שיש בורא והוא משגיח על העולם, מדוע קורים דברים כאלו?

התשובה - הנחמה של רבי יוחנן

ר' יוחנן, כי הוה מסיים ספרא דאיוב, אמר הכי: סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיטה, והכל למיתה הם עומדים; אשרי מי שגדל בתורה, ועמלו בתורה, ועושה נחת רוח ליוצרו, וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם, ועליו אמר שלמה: "טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו". [ברכות יז].

נורא להתבונן: מי אמר את הדברים הללו!

רבי יוחנן, גדול האמוראים היה. תלמידו של רבי יהודה הנשיא.

אביו נפטר עוד קודם לידתו, אימו נפטרה בלידתו. אדם אפוף מוות. נולד יתום מאב ואם.

עשרה ילדים היו לו, לרבי יוחנן. כולם, אחד אחרי השני, מתו על פניו בחייו.

אלו שאלות היו צריכות להיות לרבי יוחנן על המצב שלו; הוא לא מכיר את אביו, לא מכיר את אימו! האם יש הסבר לדבר כזה?

הוא גדל כילד יתום, כנראה אצל סביו, אחד האמוראים הקדמונים. ילדותו עוברת, הוא עולה לישיבה וכליבו מייחל ליום בו הוא יקים את ביתו. ילדות לא קלה עברה עליו; אין צורך לתאר מהם חייו של ילד יתום מאב ואם. "אתחתך וחיי ישתנו", הוא חושב לעצמו, "יהיה לי טוב".

היום הגדול הגיע, רבי יוחנן מקים את ביתו. נולדים להם עשרה ילדים.

אך אז קורה אסון נורא: אחד מילדיו נפטר מן העולם. מה חשבון הנפש שעשה רבי יוחנן כשזה קורה?

לא די בזה; ילד נוסף נפטר ואחריו ילד נוסף. ועוד אחד. ועוד אחד. אחד אחרי השני, נפטרו עשרת ילדיו---

אין אפשרות להכיל זאת! ולמי זה קורה? לגדול האמוראים בדורו!

מה היה הדבר שתפס את תשומת ליבו של רבי יוחנן, כאשר ילדו העשירי, האחרון שנשאר חי, נפטר גם הוא?

בגמרא בברכות [ה:]: ישנה סוגיא העוסקת בעניין 'ייסורין של אהבה'; כיצד אדם יודע האם הייסורים הם ייסורים של אהבה, או ייסורים של כפרת עוונות. ובכלל, מדוע לתת ייסורים של אהבה? אם הקב"ה אוהב אותך, שייתן לך חיים טובים.

בתוך הדברים, אומרת הגמרא:

והא א"ר יוחנן: 'דין גרמא דעשיראה ביר'.

מסביר רש"י, מה הייתה העצם הזו: "זה עצם של בן עשירי שמת לו". הוא לקח עימו עצם פחות משיעור שעורה, שיעור שלא מטמא. מה היה עושה עימה רבי יוחנן? הולך ומנחם עם זה אבלים.

כיצד מת אותו בן?

רב ניסים גאון מביא מהגאונים את סיפור המעשה:

רבי יוחנן קבר עשרה בנים זכרים, וכי העשירי שבהן נפל לתוך יורה גדולה שהייתה רותחת ריתוח קשה וחזק, ונמס בשרו ונמק. נטל רבי יוחנן עצם של אצבע קטנה שלו, וצררה בסדינו, והיה מנחם בה אחרים.

נורא! קשה להעלות זאת על הדעת!

לא מאחל לאף אחד לראות איך נראה תינוק שנכווה ממים רותחים. נורא לתאר זאת. התינוק של רבי יוחנן נופל לתוך סיר רותח, ונמס. אין לו אפילו מה לקבור. נשארה רק עצם קטנה---

היום אנו יודעים מה קורה לאנשים שנשרפו למוות; עם מסננת מחפשים את עצמותיהם, אולי נשאר שם שאריות של 'אדם'.

רבי יוחנן לוקח את העצם הקטנה שנשארה לו מבנו העשירי, מפריד ממנה חתיכה וצורה במטפחת, שתהיה עימו בכיסו.

ועם העצם הזה, הולך האב השכול, ל'נחם' אנשים...

הוא, שעברו עליו חיי סבל, כאב ואובדן. גדל ללא אב ואם. הילדים שנולדו לו, מתו על פניו. ילד זקוניו, האחרון שנשאר - מת במיתה משונה. הוא כבר התנחם, עכשיו הוא הולך לנחם אנשים אחרים.

מה 'נחם' רבי יוחנן את האבלים?

שמעתי פעם מרופא שאמר: מי שהיה פעם אחת בלידה וראה תינוק חי יוצא לאוויר העולם - מוכרח להאמין בבורא עולם! כשרואים ייצור כזה קטן, מורכב כל כך, והוא חי! עיניים, אוזניים, לב, כבד. התינוק פועה בבכי - ונושם!

איך כל זה נוצר?

אנחנו 'חכמים גדולים'; יודעים לייצר מחשב, לבנות מטוסים מתוחכמים, רובוטים נפלאים. האם משהו יודע לעשות 'עין', אחת בודדה? המצלמה המשוכללת ביותר שהומצאה, לא דומה אפילו אחד חלקי מאה מהמורכבות של עין אחת.

האם משהו הצליח לייצר 'לב'? עדיין לא נוצרה המשאבה שמשוגלת לשאוב את כמות הדם, ש'לב' האדם שואב במשך שמונים-תשעים שניות. הלב שואב במשך חיי האדם מילוני ליטרים. לא נדבר על ה'כבד' ומה שהוא עושה לאדם. מה קורה לאדם שיש לו סתימה קטנה בכבד.

קראתי בעבר, ש'מערכת העצבים' של אדם אחד, על מיליוני החיבורים שבה, מורכבת יותר מכל מערכת החושים של הטלפונים הקווים בארצות הברית כולה!

האם אנו יודעים איך מייצרים דברים כאלו? עם איזה חומרים אפשר לייצר אותם? עם איזה כלים? וראו זה פלא: משתי תאים קטנים - יוצא 'אדם' שלם! עיניים, רגליים, מערכת שרירים, מערכת עצבים. הכל שלם ועובד!

וכעת, נתבונן: אנחנו, שלא מבינים איך עושים אפילו 'ציפורן' קטנה של אדם, יכולים לרצות "להבין" כיצד הקב"ה מנהיג את עולמו?! אנחנו רוצים להבין מה החשבון של הקב"ה עם מיליארדי בני האדם בעולמו?!

אנחנו רוצים "להבין" את כל ההיסטוריה והתכלית שלה, להיכן העולם הזה יגיע בסופו של דבר?

רבי יוחנן היה מסתובב עם העצם של בנו ואומר להם: רואים אותה? אתם 'מבינים' איך מייצרים עצם כזה? אז לי אין שאלות.

אני התנחמתי, אומר להם רבי יוחנן. נכון, נולדתי יתום. עשרת ילדי מתו. אבל אין לי הרהורים. התנחמתי. מדוע? כי אני יודע - שאני לא מבין מה בורא עולם עושה.

כך עונים הרמב"ן והרמב"ם על שאלת "צדיק ורע לו". אין תשובה לשאלה "מדוע זה כך". התשובה לטענה היא: האם אתה חושב שבמוח האנושי שלך, אתה מסוגל להבין מהלך של אלוקות? אבוי אם היינו מבינים, כי אם כן, הרי שאנו משווים את אלוקים אלינו.

אנחנו יודעים שקיימת תכלית סופית, יש חשבון למה כל דבר קורה. אבל אין לנו אפשרות לתפוס את זה בהיגיון שלנו.

עלינו להבין, שקורים דברים בעולם שאין לנו מושג בהם! כך היה רבי יוחנן הולך ומנחם אנשים. אני התנחמתי, הוא היה אומר להם. הנה, כאן יש לי עצם קטנה של בני העשירי. ואני מבין - שאני לא מבין!

זו ההבנה הכי עמוקה שיכולה להיות לאדם. אני מבין שאני לא מבין, ואני גם לא צריך להבין... **אני רק צריך להאמין: יש בורא, הוא קיים, הוא יודע והוא משגיח. מה חשבונותיו? אני יודע.** אולי, כאשר תיפרד הנפש מהגוף, אוכל להבין.

הרמב"ן כותב, שהוא עשה תנאי עם אדם אחד, שכשהוא יפטר מהעולם, יבוא מהעולם הבא לספר לו מה יש שם. אותו אדם נפטר, אך לא בא. לאחר זמן, שאל אותו הרמב"ן ע"י 'שאלת חלום', מדוע אינך בא? ענה לו אותו אדם: כי שם אין שאלות; שם הכל מובן.

זה מה שרבי יוחנן היה אומר, כאשר היה מסיים את ספר איוב: "סוף אדם למות... והכל למיתה הם עומדים". זו בעצם התכלית; התכלית של החיים היא לא פה, התכלית היא שם - לאחר המוות. ואנחנו לא מבינים את התהליך שעוברים עד שם, וזה בסדר שלא מבינים.

ניחום אבלים...

השבוע, כשהלכתי לנחם את ראש הישיבה שליט"א על פטירת בתו, האבלים החלו למנות על מעלותיה של הנפטרת. סיפרו כמה היא הייתה צנועה, כמה חכמה אבל לא בעלת גאווה. לא רצתה להתבלט. סיפרו על התפילות הזכות שלה. עשתה מעשים רבים ולא רצתה שידעו מהם.

אחיה ספרו על מעלותיה, ואור ניצת בעיניהם. איזו חכמה הייתה בה; חכמה בלהחביא את עצמה. חכמה בצניעות. בעלה, רבי אביגדור, סיפר עליה. הראש ישיבה הוסיף כמה דברים.

ואז, לפתע, משהו סיפר על הקול מיוחד שניחנה בו. מיוחד מאוד, כנראה. למעט בני הבית, אף אחד לא ידע זאת. היא הצניעה אותו. כשסיפרו זאת, אביה, ראש הישיבה אמר: "היה לה קול מלאכי"---

באותה שנייה, עיניי הביטו בעיניו, וקולו כבה. כפי שכתוב במתן תורה "והעם רואים את הקולות", ישנה אפשרות בתקשורת בין בני אדם, ש'רואים' את מה שאומרים. כיון שביני לראש הישיבה ישנו קשר נפשי, יכולתי להביט בו ולשמוע אותו...

ראיתי כאב, כאב שיוצא מתהומות הנפש. מעולם לא ראיתי כאב כזה. הוא הביט בי ואני בו, החלפנו מבט לשנייה. וידעתי מה כואב לו.

כאב עצום של אב, היושב שבעה כל ילדו, זה כאב שאי אפשר לתארו במילים. אבל לא רק זה: רה"י, בא מ'עולם האצילות'. אדם של רוממות, של שבתות וחגים. כאב לו על הנפש הטהורה הזו! כאב על האשה הצדקת, על העדינות, על הצניעות, על הכישרון. על הכל שהיה, ואיננו עוד. על אשה שרק רצתה שבעלה ישב וילמד, והכל בהצנע. שלא ישימו לב אליה.

סיפרו, שהייתה יושבת בתשעה באב וממרת בככי על הגלות. על חורבן בית המקדש. בביתה, כשהייתה מברכת ברכת המזון, הייתה מתייפחת על החורבן. ראיתי כאב. כאב, כי אין לנו הרבה כאלו. זה מסוג האנשים שהוא אוהב, והיא גדלה אצלו בבית.

עברתי כמה וכמה דברים בחיי, מעולם לא הרגשתי כזה כאב. חושך איום נפל שם בבית, באותם רגעים. כבה האור בעיניו. כולנו מכירים את המבט השובבי בעיניו, ולפתע הכל נעלם. הוא נכנס לתוך כאב, ממרר בככי. לא יכולתי לשאת זאת. פשוט הרגשתי אותו.

על "האי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא" [ברכות ה:]; על הנשמה הטהורה, שלקחו אותה, אני בוכה.

באותם רגעים, הלמו בראשי זיכרון מראש השנה: "בום, בום, בום"! ראשיתה של המנגינה, בקולו של ראש הישיבה. אולי רק בני הישיבה יבינו זאת. הקולות האלו עולים השמימה, ואני יודע מה הוא מרגיש באותם רגעים של ניגון.

הוא פה מכתיר את הקב"ה, לפני עלינו לשבח, והקב"ה אומר למלאכים: את השער שכתוב עליו "רבקה חגית ברכה בת חנה מלכה" תסגרו מהר. הם שומעים את ה"בומים"; אביה מכתיר את הקב"ה בעולם ואנחנו יחד עימו, אבל בת קול יוצאת ואומרת: "תחזיקו את השער!". אם התפילות הללו יכנסו והיא תחיה, אני אצטרך להחריב את העולם... את הנשמה הזו אני צריך כאן. היא לא יכולה לחיות למטה.

המלאכים זועקים: אבל היא צדקת! תכניסו את התפילות לשער אחר, באה התשובה. זה יציל אנשים אחרים. אותה אני צריך כאן. אם היא תישאר בעולם ומידת הדין תמשיך להתגבר, מי יודע מה יכול לקרות.

המחשבות האלו זעזעו אותי! אנחנו עומדים בראש השנה ומתפללים, רוצים להכתיר את הקב"ה למלך, לעשות תשובה, לפתוח שערים בשמיים. ואני יודע כמה עבודה נפשית מושקעת לפני שהר"י ניגש כשליח ציבור; פחד גדול ממלא אותו.

וכיצד זה נראה עכשיו, מה עם כל התפילות האלו?

לא, הם התקבלו! את השער שלה היה אסור לפתוח, אבל הם התקבלו בשערים אחרים. מדוע? מה היו חשבונות שמיים? את מי זה הציל וכמה זה הציל? מה היה קורה לעם ישראל לולי זאת? איננו יודעים! אין לנו מושג בעצם קטנה של בנו של רבי יוחנן; אין לנו מושג, ולו הקטן ביותר, איך הקב"ה מנהל את הבריאה.

לפתע קרה דבר מעניין. ילדה קטנה, כבת שמונה, השתחלה בין האבלים ליושבים לפניהם והתיישבה על ברכי רבי אביגדור. מתברר, שזוהי בתו. היתומה הטרייה.

הבטתי באבלים, הם בוכים---

בידי הילדה שקית, בתוכה צבעים חדשים. משהו כנראה ריחם על היתומה הקטנה. היא יושבת על ברכי אביה ואני

מביט בעיניה. עיניה מלאות אור, כולה צוחקת. מבט שובב של ילדה, ילדה שלא מבינה עדיין מה קורה.

הם בוכים; אני, בליבי, כבר צוחק...

באותם רגעים, הרגשתי כרבי עקיבא בשעתו, כשיצא עם חבריו, חכמי ישראל, מחורבות בית המקדש. הם בכו, הוא צחק. ראיתי כבר את הנחמה.

כשראיתי את הילדה הזו, ראיתי את העתיד. לקחו ממנה את אמא שלה. שלוש ילדות, ללא אם. אחת מהן כלל לא תכיר אותה. אבל הם הנחמה! זה העתיד!

רק כעת הרגשתי שאני מסוגל לקום, לנחם אותם ולצאת.

קמתי ממקומי, נחמתי את אביה ראש הישיבה, את בעלה רבי אביגדור ואת אחיה. כשהתחלתי לצעוד, קרא אחרי רבי אביגדור. חזרתי על עקבותי. "המשגיח", הוא אומר, "אני מבקש, תתפלל על הבנות".

בליבי חשבתי: אני לא יתפלל על הבנות, אני יתפלל עליך ועל הר". על הבנות יש מי שיתפלל; אימם יותר צדקת ממני. היא שם, קרובה מאוד לקב"ה. היא תתפלל עליהם.

אבל אמרתי לו: "כשתרים את הילדה שעל ברכיך ואת אחיותיה, תחבק אותם חזק. וכשתרגיש את ידיהן הקטנות מחבקות אותך בחזרה, תדע לך, שהקב"ה מחבק אותך!"

"שמאלו תחת לראשי וימיני תחבקני", כתוב בשיר השירים. הקב"ה, לפעמים, במידת הדין - ב"שמאל" - צריך לשים מתחת לראש, אבל ב"ימין" - בצד החזק - הוא מחבק אותנו!

לראש הישיבה, אם הייתי יכול לומר, הייתי אומר לו: רבי ישראל, תחבק את נכדו, חזק. וכשהן מחבקות אותך חזרה, תדע, זה הקב"ה מחבק אותך! הוא שולח לנו את הנחמה. את העתיד. את ההמשך. אמא שלהן כבר תתפלל עליהן; לך יש את הנחמה בידיים.

מילי דהספידא

רבי יוחנן, אחרי שהגדיר את תכלית העולם - "סוף כל אדם למות, והכל למיתה הם עומדים", מונה כמה וכמה דברים על החיים שכאן, על הדרך לשם:

"אשרי מי שגדל בתורה": כמה האישה הזו "גדלה" בתורה! כמה היא קיימה את התורה! כמה היא אהבה את התורה!

עם הכישורים שהיא קיבלה, היא יכלה לחיות חיים בצורה מסוימת. ובגיל צעיר היא החליטה: אני מוותרת. אני מצניעה אותם.

היא גדלה בתורה; "בעמלו בתורה"! כמה היא עמלה על התורה שלה - עמלה בשביל התורה של בעלה. בעלה מספר עליה סיפורים מופלגים, ללא רצון שמישהו ידע על כך. במסגרת עבודתה, היא הייתה מגיעה לפקח באתרי בניה. פעמים, שהייתה נושאת על ידיה את תינוקה הקטן (!), כדי שבעלה יוכל לנחם בצהריים. הוא צריך ללמוד. כל פגישות העבודה שלה נעשו בצורה שלא תהיה הפרעה ללימוד של בעלה.

"ועושה נחת רוח ליוצרו": כמה נחת רוח אישה יכולה לעשות לקב"ה! אנשים רבים, ביניהם עשירים ובעלי השפעה, שיחרו לפתחה, בכדי שתכין להם תוכניות אדריכליות. אבל מי היו ה-VIP שלה? "אברכים"... אברך שהיה זקוק לעבודה, היה מגיע מתי שהוא יכול. גם אם זה לא בשעות הפתיחה הרשמיות של המשרד.

היא ידעה את האמת; מאין אדם בא, ולאן הוא הולך. לפני מי הוא עתיד ליתן דין וחשבון.

"גדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם": כמה אנשים זוכים ל"שם טוב" ונפטרים ב"שם טוב"...

"ועליו אמר שלמה: 'טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו': 'יום הולדו' - זה זמן הגילוי של הפלא הגדול 'אדם נוצר'. הקב"ה יוצר את התינוק. את כולנו הוא יצר, עם ידיים, רגליים, עיניים, אוזניים, לב וכבד. עם שכל ותבונה.

השאלה, מה אנחנו עושים עם זה במשך ימי חיינו?

אם באותו רגע אחרון, נוכל להגיד שטוב "יום המוות מיום הולדו", שעשינו עם החיים שלנו מה שצריך לעשות איתם - זה נקרא שאדם "נפטר בשם טוב".

תהא נשמתה צרורה בצרור החיים.

השיחה נמסרה בישיבת 'היכל יצחק'.
ביום ד', כ"ח שבט תשפ"ד

הרשמה לרשימת התפוצה במייל

(הגליון השבועי ושיעורים נוספים)
4160846@gmail.com

וזאת למודעי!

הדברים נכתבו לפי הבנת הכותב וע"כ, כל טעות, שגיאה או קושי בהבנה יש לתלות בו בלבד.

נשמח לקבל כל הערה והארה!

©
כל הזכויות שמורות
למכון 'ישרים דרכי השם'

053-31123-76 | 02-567-24-74
m0533112376@gmail.com